

בראשית פרק לו

(כח) וַיָּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמָלֵיהֶם נִשְׂאִים נָכָאת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרָיִמָּה: (כו) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אָחִיו מָה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמּוֹ: (כז) לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמַעְאֵלִים וְנִדְּנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אָחִינוּ בְּשָׁרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אָחִיו: (כח) וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מִדִּינִים סוֹחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת יוֹסֵף מִצְרָיִמָּה: ... (לו) וְהַמִּדְיָנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרָיִם לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטִּבְחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שָׁמָּה: ... **פרק לט** (א) וַיֹּסֶף הוֹרֵד מִצְרָיִמָּה וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפָר סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטִּבְחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שָׁמָּה: ... **פרק מה** (ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו גָּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיִמָּה:

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת וישב פרשה פד

פסים על שם צרות שהגיעוהו, פה פוטיפר ס' סוחרים י' ישמעאלים מ' מדיינים ... (לו) והמדינים מכרו אתו כמה אוניות נכתבו לו, ר' יודן ור' חונא ר' יודן אמר ארבע אחיו לישמעאלים וישמעאלים לסוחרים וסוחרים למדיינים ומדיינים למצרים, ר' חונא אמר חמש מדנים למצרים ומצרים לפוטיפר.

רש"י בראשית פרק לו

(ג) ... פסים - לשון כלי מלת, כמו (אסתר א ו) כרפס ותכלת, וכמו (שמואל ב' יג יח) כתונת הפסים, דתמר ואמנון. ומדרש אגדה על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדיינים: ... (כח) ויעברו אנשים מדיינים - זו היא שיירא אחרת, והודיעך הכתוב שנמכר פעמים הרבה: וימשכו - בני יעקב את יוסף מן הבור וימכרוהו לישמעאלים, והישמעאלים למדיינים, והמדיינים למצרים:

רשב"ם בראשית פרק לו

(כח) ויעברו אנשים מדיינים - בתוך שהיו יושבים לאכול לחם ורחוקים היו קצת מן הבור לבלתי אכול על הדם וממתיינים היו לישמעאלים שראו, וקודם שבאו הישמעאלים עברו אנשים מדיינים אחרים דרך שם וראוהו בבור ומשכוהו ומכרוהו המדיינים לישמעאלים, ויש לומר שהאחים לא ידעו, ואעפ"י אשר כתב אשר מכרתם אותי מצרימה, י"ל שהגרמת מעשיהם סייעה במכירתו. זה נראה לי לפי עומק דרך פשוטו של מקרא. כי ויעברו אנשים מדיינים משמע על ידי מקרה והם מכרוהו לישמעאלים. ואף אם באתה לומר וימכרו [את] יוסף לישמעאלים כי אחיו מכרוהו, אף כן צריך לומר שהם ציוו למדייני סוחרים למושכו מן הבור ואחר כן מכרוהו לישמעאלים: (לו) והמדינים מכרו אותו אל מצרים - מדן ומדיין וישמעאלים אחים היו, ומדן וישמעאלים אחד הם לפי הפשט. לכך הוא אומ' כי מדנים מכרוהו וישמעאלים הורידוהו שמה, כי שניהם אחד הם לפי הפשט:

חזקוני בראשית פרק לו

(כח) ויעברו אנשים מדיינים סוחרים אצל הבור שהיה יוסף מושלך בו ושמעו שהיה צועק ובוכה. וימשכו המדיינים את יוסף ויעלו אותו מן הבור וימכרוהו לישמעאלים וישמעאלים מסרוהו לפקדון ליד המדיינים ונמכר לפוטיפר מיד שניהן ונתקיימו ג' מקראות והמדיינים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר ומקרא זה ויקנהו פוטיפר מיד הישמעאלים ומקרא אחר אשר מכרתם אותי מצרימה כלומר ע"י גרמתכם. מן הבור ואחיו לא ידעו מאומה מכל זאת וכשהלך ראובן אל הבור ולא מצאו חשבו כולם חיה רעה אכלתהו ולא שקרו לאביהם שאם מכרוהו לשום אדם לא היה גוי וממלכה בדי פנות העולם שלא יבקשוהו עד שידעו בירור דבר אם הוא חי או מת. ועוד אם היו מסופקים ממנו אם הוא חי או מת מדוע לא הכירוהו במראה או בדיבור ובבנימין שאמר לו אלקים יחנך בני ובמשאות חמש ידות שלו ובמה שהושיבם לפניו הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו, אלא כן הוא כמו שפ'.

אבן עזרא בראשית פרק לו

(כח) ויעברו וכאשר עברו עליהם הישמעאלים הסוחרים, כי המדיינים יקראו ישמעאלים וכן אמר על מלכי מדין: כי ישמעאלים הם (שופטים ח, כד):

41 (כח) אנשים מדינים - הם הישמעאלים שזכר כי הם המדינים. והמדינים הם בני קטורה. ואם קטורה זו הגר הנה בני
 42 ישמעאל ובני קטורה אחים, ואם אינה הגר כלם היו בני אברהם, והתחתנו המשפחות אלה עם אלה כי קרובים היו.
 43 וכן במלחמות גדעון עם מדין אמר, כי נזמי זהב להם כי ישמעאלים הם (שופטים ח' כ"ד) וקראם הנה מדינים ומדינים
 44 וישמעאלים, כי מדין ומדין היו בני קטורה. ואמר "והמדינים מכרו אתו אל מצרים":

46 (כה) והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד - כאשר נשאו עיניהם וראו מרחוק אנשים באים מדרך גלעד, הכירו כי ארחת
 47 ישמעאלים היא בגמלים, וידעו כי למצרים ילכו, כי מגלעד יובא הצרי והנכאת, ולמצרים היה דרכם להוליך אותו.
 48 ולכן אמר להם יהודה, הנה האנשים האלה מארץ מרחק, והולכים אל ארץ רחוקה, נמכרו להם כי לא יודע הדבר:
 49 וכאשר קרבו להם מצאו כי היו בעלי סחורה, אשר להם הנכאת והצרי, אנשים מדינים סוחרים, ששכרו הגמלים
 50 מהישמעאלים. וימכרו את יוסף למדינים שקנו אותו לסחור בו לסחורה, כי ארחת הישמעאלים משכירי הגמלים לא
 51 יקנו הם סחורה לעצמם. ואמר (בפסוק כח) וימכרו את יוסף לישמעאלים, כי להם מסרו אותו שהם מוליכים הסחורה
 52 למצרים. וזה טעם מיד הישמעאלים אשר הורידוהו שמה (להלן לט א), כי היה בידם, אבל המדינים היו בעליו והם
 53 סחרו בו, והוא שאמר והמדינים מכרו אותו אל מצרים:
 54 וכל מעשה בכתוב, פעם יספר אותו במושל המצוה בו, ופעם בשליח שיעשנו בידו, כענין שנאמר (דברים יא ז) את כל
 55 מעשה ה' הגדול אשר עשה, וכתוב אחר (שם לד יב) אשר עשה משה לעיני כל ישראל. וכן אמר (מ"א ז נא) ותשלם כל
 56 המלאכה אשר עשה המלך שלמה, וחירם עשאה, כדכתיב (שם ז יד) ויבא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו.
 57 וביוסף עצמו אמר (להלן לט כב) את כל אשר עושים שם הוא היה עושה, נותן המעשה למצוה בו ולעושה אותו:
 58 ורבי אברהם אמר (בפסוק כח), כי המדינים יקראו ישמעאלים, כאשר אמר הכתוב על מלכי מדין, כי ישמעאלים הם
 59 (שופטים ח כד). ואיננו כאשר חשב, כי הכתוב שאמר (שם) כי נזמי זהב להם כי ישמעאלים הם, ירמוז על בני קדם
 60 שהמלחמה ההיא להם היתה, דכתיב (שם ו לג) וכל מדין ועמלק ובני קדם נאספו יחדיו, ובני קדם הם ישמעאלים, כי
 61 על כל בני הפילגשים אשר לאברהם אמר (לעיל כה ו) וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם. גם יתכן
 62 שהיו המלכים ישמעאלים והם מלכו על מדין, כי למה יקראו מדין על שם ישמעאל אחיהם. והנכון בפשט הכתוב
 63 ביוסף מה שאמרנו בו, אבל רבותינו אמרו (ב"ר פד כ) שנמכר פעמים רבות:

ל: ויקנהו פוטיפר...	ל: והמדינים מכרו אותו למצרים	כח: ויעברו אנשים מדינים... וימכרו את יוסף לישמעאלים	כז: ונמכרנו לישמעאלים	
מיד הישמעאלים	כפשוטו	הישמעאלים מכרו למדינים	כפשוטו: האחים מכרו	רש"י
?	מדינים = ישמעאלים	כפשוטו: המדינים לישמעאלים	לא יצא לפועל	רשב"ם
כפשוטו	הישמעאלים מסרוהו למדינים כפקדון	כפשוטו: המדינים לישמעאלים	לא יצא לפועל	חזקוני [פירוש א]
הישמעאלים היו בעליו	ישמעאלים = מדינים	ישמעאלים = מדינים	כפשוטו: האחים מכרו	ראב"ע ורד"ק
הישמעאלים היו השליחים	ישמעאלים + מדינים	ישמעאלים + מדינים	כפשוטו: האחים מכרו	רמב"ן וספורנו

אחים <= ישמעאלים <= מדינים <= מצרים	רש"י
מדינים <= ישמעאלים (=מדינים) <= מצרים	רשב"ם
מדינים <= ישמעאלים <= מדינים <= מצרים	חזקוני [פירוש א]
אחים <= ישמעאלים (=מדינים = מדינים) <= מצרים	ראב"ע ורד"ק
אחים <= ישמעאלים + מדינים <= מצרים	רמב"ן וספורנו